

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 1273/22
23.3.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ у већу састављеном од судија Јелене Стевановић, председника већа, Иване Марковић Радојевић и Радмиле Радић, чланова већа у парници тужиле АА, из ..., Улица ..., чији је пуномоћник Никола Тадић, адвокат из Новог Сада, Улица Максима Горког 6, против тужене Републике Србије – Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, Улица косовска 31, ради накнаде штете, одлучујући о жалбама парничних странака изјављеним против пресуде Вишег суда у Београду П 1906/21 од 1.12.2021. године, у седници већа одржаној дана 23.3.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, жалба тужиле и пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 1.12.2021. године **ПОТВРЂУЈЕ** у ставу другом изреке.

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, жалба тужене, и пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 1.12.2021. године **ПОТВРЂУЈЕ** у ставу првом изреке у делу у коме је тужена Република Србија-Министарство правде обавезана да тужиљи АА из ..., на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од 1.200.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године па до коначне исплате, у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде, под претњом принудног извршења.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 1.12.2021. године у преосталом делу става првог изреке, тако што се одбија као неоснован тужбени захтев тужиле АА из ..., да јој тужена Република Србија-Министарство правде на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од још 2.300.000,00 динара са законском затезном каматом, почев од 01.12.2021. године, као дана пресуђења, па до исплате.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ решење о трошковима парничног поступка из става трећег изреке пресуде Вишег суда у Београду П 1906/21 од 1.12.2021. године, тако што се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка у износу од 178.600,00 динара, са законском затезном каматом почев од извршности одлуке, па до исплате, све у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде, под претњом принудног извршења.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиље за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом првим изреке, обавезује се тужена да тужиљи на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од 3.500.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године па до коначне исплате, у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде, под претњом принудног извршења. Ставом другим изреке, одбија се као неоснован тужбени захтев тужиље у делу у коме је тражила да суд обавезе тужену да јој на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ преко досуђених 3.500.000,00 динара из става првог изреке пресуде, до траженог износа од 10.000.000,00 динара, као и на име новчане накнаде за претрпљени страх у износу од 10.000.000,00 динара, са законском каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом трећим изреке, обавезује се тужена да тужиљи накнади трошкове поступка у износу од 225.600,00 динара у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде, под претњом принудног извршења, са законском затезном каматом почев од дана стицања услова за извршност одлуке па до исплате. Ставом четвртим изреке, одбијен је као неоснован предлог тужиље којим је тражила да је суд ослободи плаћања трошкова поступка.

Тужена је благовремено изјавила жалбу из свих законом прописаних разлога, побијајући наведену пресуду у ставу првом и трећем изреке. Трошкове другостепеног поступка није тражила.

Тужиља је благовремено поднела одговор на жалбу тужене.

Тужиља је благовремено изјавила жалбу због погрешне примене материјалног права, побијајући наведену пресуду у ставу другом изреке, како произлази из жалбених навода и жалбеног предлога. Трошкове другостепеног поступка је тражила и определила.

Испитујући правилност побијане пресуде у границама законских овлашћења из члана 386 ЗПП-а ("Службени гласник РС" 72/11, 55/14 и 87/18, 18,20), Апелациони суд у Београду је оценио да је жалба тужене делимично основана, а жалба тужиље неоснована.

У поступку пред првостепеним судом није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 374 став 2 тачка 1-3,5,7 и 9 ЗПП-а, на које Апелациони суд

пази по службеној дужности, нити се у жалбама парничних странака указује на постојање неке друге битне повреде која је могла бити од утицаја на доношење законите и правилне пресуде. Супротно жалбеним наводима тужене, приликом доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП-а, јер изрека пресуде не противречи разлозима пресуде.

Према утврђеном чињеничном стању, правноснажним решењем Вишег суда у Новом Саду Рех бр. 106/10 од 16.09.2011. године, усвојен је евентуални захтев за рехабилитацију покојног ББ и утврђено да је покојни ББ рођен године у месту ..., општина ..., од оца ... и мајке ..., рођене ..., преминуо ... године, био жртва прогона и насиља из политичких и идеолошких разлога. Тужиља АА, рођена године у ... је ћерка ББ, који је преминуо године у Тужиља се обратила са захтевом за рехабилитационо обештећење Министарству правде 5.11.2020. године, те је Комисија за рехабилитационо обештећење донела одлуку по тужиљином захтеву и предложила новчани износ од 83.790,00 динара по основу рехабилитационог обештећења, на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe њеног оца, те је предложила закључење споразума, који тужиља није прихватила.

Из исказа тужиље саслушане у својству странке утврђено је да је њен отац ухапшен 19.06.1950. године, када је она имала 3 године, али да се сећа када су дошли да га хапсе, јер су били присутни у кући њих четворо деце и мајка. Нису знали зашто га хапсе и сви су били узнемирени. Тужиљин отац је радио као ... у задрузи "... у Неко је тужиљиној мајци дојавио да је отац у затвору у Кули и сви су се надали да ће га пустити и да ће се вратити кући. Навела је да је њихова кућа била изолована, јер су проглашени као непријатељи државе, нико им није долазио у кућу, чак ни рођаци нису смели да дођу, јер су се плашили. Док је тужиљин отац био у затвору, мајка се породила у септембру 1950. године и она је на све начине гледала да заштити своју децу. Није имала никакве информације о оцу. Тужиљин отац је изашао из затвора у септембру 1953. године и тада им је испричао да је био у затвору најпре у Кули, па у Београду, а да је затим одведен на Голи оток, где је био до 1953. године. Причао је како су их тамо малтретирали, тукли, да је имао само 48 килограма. Имао је жељу да се убије на Голом отоку, али га је један доктор подсетио да има породицу и децу и да због њих мора да настави да живи. Након враћања из затвора, тужиљин отац је био у затвореничком оделу, нико га није препознао. Тужиља је тада имала 6 година. Сећа се да је он страшно изгледао и да се плашила да му приђе. И касније по изласку из затвора, био је уплашен да његова породица због њега нема проблема, плашио се и за безбедност своје породице, није могао да за се запосли, сви су били више гладни него сити, а издржавали су се тако што су садили у башти поврће и воће. Тужиљина мајка је била домаћица, а њихов деда из Црне Горе им је послао краву како би имали млека. Касније, када је долазила нека делегација у Врбас, долазили су да тужиљиног оца одведу у притвор док не прође та делегација. Он је молио полицију да га не хапсе када долази делегација и онда су долазили само да га о опомену да не излази из куће док не прође посета делегације у Врбасу. Отац се запослио 1958. године и радио је у ... као ..., а отишао је у пензију 1961. године, Тужиљин отац се, пре него што је отишао у пензију разболео и када је дошао у Београд на преглед код доктора, речено му је да се разболео зато што су га тукли, имао је повреду бубрега и бешике и на крају је добио карцином и преминуо ... године. Имао је 57 година када је преминуо. Тужиљи је отац много

недостајао док је био у затвору, јер је била мала и требала јој је фигура оца. Када је отац био у затвору, тужилу су сви избегавали и знали су да је њен отац у затвору као непријатељ народа, а и када је изашао тужилу је имала непријатности и у школи и касније и када је почела да ради, увек се коментарисало како је њен отац био на Голом отоку. Сећа се да су долазили док је отац био у затвору и тражили су да га мајка остави као државног непријатеља, а мајка није желела да се разведе. Колико су сазнали, тужилин отац је једини имао проблем што је волео Русе и мисли да су га зато и ухапсили.

С обзиром на то да је тужилу, која је у време лишења слободе њеног оца имала три године, за време док се њен сада покојни отац налазио на издржавању затворске казне, живела без очевог родитељског старања три године, као и да је након тога дуго носила стигму детета “државног непријатеља”, те да је правноснажном судском одлуком извршена рехабилитација њеног покојног оца, чиме је делимично остварена морална сатисфакција тужилу, а имајући у виду протек времена од настанка штете за тужилу, првостепени суд је утврдио, применом члана 26 Закона о рехабилитацији, као и члана 200 ЗОО-а, да тужилу има право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе и издржавања казне њеног оца на Голом отоку, у висини од 3.500.000,00 динара, док је преко досуђеног а до траженог износа накнаде нематеријалне штете првостепени суд тужбени захтев одбио као превисоко постављен. Тужбени захтев тужилу који се односи на накнаду нематеријалне штете због претрпљеног страха, првостепени суд је нашао неоснованим, зато што Закон о рехабилитацији не признаје право накнаде нематеријалне штете деци због претрпљеног страха за време одрастања, јер је овај вид штете инкорпориран у накнаду нематеријалне штете због лишења родитељског старања.

Наведено чињенично стање утврђено је потпуно и поуздано, и оно произлази из доказа у списима, које је првостепени суд правилно оценио, у складу са одредбом члана 8. ЗПП. Наводима изјављених жалби чињенично стање није суштински довођено у сумњу, нити су у жалбама истицане нове чињенице или предлагани нови докази, под условима прописаним одредбом члана 372. став 1. ЗПП.

Одредбом члана 1. став 1. тачка 1-4. Закона о рехабилитацији (“Службени гласник РС” број 92/11), прописано је да се овим законом уређују рехабилитација и правне последице рехабилитације лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, лишена живота, слободе или других права до дана ступања на снагу овог закона на територији Републике Србије без судске или административне одлуке; изван територије Републике Србије без судске или административне одлуке војних и других југословенских органа, ако су имала или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије; судском или административном одлуком органа Републике Србије; судском или административном одлуком војних и других југословенских органа, ако су имала или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије.

Одредбом члана 21. став 1. Закона о рехабилитацији (“Службени гласник РС” број 92/11), прописано је да лице из члана 7. тачка 5. овог закона има право на рехабилитационо обештећење у складу са одредбом члана 26. став 3. овог закона, којом је прописано да ова лица имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне

болове због лишења слободe у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Сходно одредби члана 7. тачка 5. наведеног закона, у круг наведених лица спадају деца, лица из члана 1. став 1. овог закона, која су за време трајања повреде права и слободe родитеља, рођена у установама за извршење санкција, односно која су у тим установама са њима провела део времена или су за то време расла без родитељског старања једног, другог или оба родитеља.

Одредбом члана 200. став 1. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" број 29/78, 39/85, 45/89-одлука УСЈ и 57/89, "Службени лист СРЈ" број 31/93 и "Службени лист СЦГ" број 1/03-Уставна повела и "Службени гласник РС" број 18/20), прописано је да за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободe или права личности, смрти блиског лица, као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству, а ставом 2. истог члана да ће приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Жалбеним наводима парничне странке оспоравају досуђену накнаду, сматрајући да је накнада на име душевних болова због лишења слободe рехабилитованог оца тужиле, прениска (тужилја), односно превисока (тужена).

Имајући у виду цитиране законске одредбе, као и утврђено чињенично стање, по оцени Апелационог суда, правилно је првостепени суд утврдио да тужилја има право на јединствену накнаду нематеријалне штете за душевне болове проузроковане лишењем слободe оца, односно да тужилја као малолетно дете лица неосновано лишеног слободe, који је касније рехабилитован правноснажном судском одлуком, има право на накнаду нематеријалне штете одмерену у износу којим треба да се постигне правична сатисфакција за претрпљени страх и душевне болове због живота без очевог родитељског старања, у време док је њен сада покојни отац издржавао изречену затворску казну на Голом отоку, а коју није остварила пред Комисијом за рехабилитационо обештећење.

Правилан је и закључак у погледу основаности захтева тужиле на име претрпљеног страха као посебног вида штете, када је нашао да тужилји не припада право на ову накнаду, правилном применом одредбе чл. 26 Закона о рехабилитацији којим је предвиђен круг лица и вид нематеријалне штете који се огледа у душевним боловима због лишења слободe у складу са законом којим се уређују облигациони односи, имајући у виду да се при одмеравању права на накнаду због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободe блиског лица оштећеног, узимају у обзир сви душевни болови настали као последица нарушене психичке равнотеже оштећеног услед одсуства родитељског старања, па и страх као њихов саставни део.

Међутим, приликом одмеравања новчане накнаде нематеријалне штете коју је претрпела тужилја, првостепени суд је неправилно ценио факторе које утичу на висину новчане накнаде. Износ новчане накнаде који суд досуђује мора да буде правично и

одговарајуће одмерен, са једне стране, и примерен друштвено-економским условима у којима се досуђује, што подразумева да суд цени све околности конкретног случаја које су од утицаја на висину накнаде, водећи рачуна да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Накнада нематеријалне штете представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у духовној сфери оштећеног. Она није цена претрпљеног бола и не представља супституцију личних добара имовинским. Наиме, тужиља је као дете рехабилитованог лица имала три године када је њен отац сада пок. ББ ухапшен и расла је без његовог родитељског старања три године, при чему је околност да је њен отац био на издржавању казне на Голотом отоку свакако касније утицала и на њен живот, школовање, запослење и на судбину чланова уже породице. Суд је ценио и чињеницу да је отац тужиље преминуо у 57. години живота, а да се не може пренебрегнути евидентан утицај боравка оца тужиље у заробљеништву на погоршање целокупног физичког и психичког здравља оца тужиље, што је имало последице одрастање и живот тужиље и да је услед наведених животних околности тужена трпела душевни бол. Новцем, као општим мерилом вредности, оштећеној се омогућује да прибави себи извесну пријатност, радост, уживање или задовољство у најширем смислу речи, насупрот болу који је претрпела. Новчана свота која се досуђује у циљу обештећења зависи од свих околности случаја.

Имајући у виду наведено, полазећи од одредбе члан 200. став 2. Закона о облигационим односима, по оцени овог суда, правична новчана накнада за нематеријалну штету коју је тужиља претрпела у виду душевних болова, због лишења слободе свог оца, који је касније рехабилитован, представља износ од 1.200.000,00 динара, с обзиром на то да је тужиља у време када је њен отац лишен слободе имала само три године, односно налазила се у животној доби када није могла бити изложена детерминишућим душевним трпљењима, ценећи околности које су да је тужиљи недостајало очево родитељског старање за то време, као и околности под којима је тужиља одрастала и формирала се као особа, али ценећи и околност протекла времена од настанка штете за тужиљу. На досуђени износ накнаде, сагласно одредби члана 277. Закона о облигационим односима, тужиљи припада и законска затезна камата почев од дана доношења првостепене пресуде до исплате, пошто је износ накнаде одређен према критеријумима и вредностима новца на тај дан, како је првостепени суд и одлучио.

Основано тужена у жалби указује да износ накнаде штете не може бити такав да погодује нереалним жељама и тежњама оштећеног лица и да је првостепени суд морао имати у виду све околности, као и економску моћ државе, па је, овај суд као другостепени, ценећи све околности, нашао да правична новчана накнада на име душевних болова тужиље које је трпела за време неоснованог лишења њеног оца, представља управо износ од 1.200.000,00 динара за који износ је и потврђена првостепена пресуда, ценећи све битне чињенице, па и економске могућности друштва у коме се накнада досуђује, док је за износ преко досуђеног преиначена одбијањем тужбеног захтева у том делу.

Несумњиво је да је тужиља добила делимичну сатисфакцију за душевне болове које је трпела због недостатка очевог родитељског старања за време његовог неоснованог лишења слободе већ самом чињеницом доношења Закона о рехабилитацији. Међутим, овај суд је имао у виду и околност да је тужиља дуго

времена након повратка њеног сада покојног оца са издржавања казне затвора носила стигму детета “државног непријатеља”, како то правилно закључује првостепени суд, што је такође од значаја приликом одмеравања износа правичне новчане накнаде, и због чега је првостепена одлука потврђена, у делу за износ досуђене накнаде и због чега су неосновани наводи жалбе тужене да је накнада, у износу за који је првостепена одлука потврђена, превисоко досуђена.

Није од утицаја жалбени навод тужене да суд није узео у обзир Одлуку Комисије за рехабилитационо обештећење, јер она не обавезује суд приликом одмеравања правичне новчане накнаде коју суд досуђује по слободној оцени, сагласно члану 232. ЗПП, имајући у виду све околности конкретног случаја и сврху којој служи накнада.

Без утицаја су и наводи жалбе тужиле којим се указује на одлуке у којима су други судови заузели другачији правни став код обрачуна висине рехабилитационог обештења у истим ситуацијама. Несумњиво право грађана на једнаку заштиту права и на правну сигурност не значи истовремено и обавезност примене правних ставова из раније донетих судских одлука у случајевима који могу бити чињенично и правно слични, али не морају бити, нити су, идентични. Ово стога што би се једнаким поступањем у неједнаким ситуацијама ограничило право грађана на правично суђење, које је такође зајемчено Уставом, а које подразумева да свако има право да му независан, непристрасан и законом већ установљени суд, правично и у разумном року расправи све аспекте конкретног случаја и донесе правилну одлуку о његовом праву.

Цењени су и сви други наводи парничних странака који су истицани у жалбама, али како не могу довести до другачије, за парничне странке, повољније одлуке, другостепени суд их не образлаже посебно, на основу овлашћења из члана 396 став 1 и 2 ЗПП-а.

Одлука о трошковима поступка из става трећег изреке ожалбене пресуде је преиначена применом члана 150, 153, 154, 163. и 165. Закона о парничном поступку, тако што је обавезана тужена да тужилци накнади трошкове парничног поступка, у границама постављеног захтева, а према вредности са којом је тужилца успела у спору, у износу од 178.600,00 динара и то на име састава тужбе и једног образложеног поднеска у износу од по 16.500,00 динара, за заступање на два одржана рочишта у износу од по 18.000,00 динара, као и на име таксе за тужбу и пресуду у износу од по 54.800,00 динара, све према важећој Таксеној тарифи у време настанка таксене обавезе и Тарифи о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, важећој у време доношења одлуке о трошковима поступка, са законском затезном каматом почев од истека рока за добровољно испуњење, односно од дана наступања извршности одлуке, сходно одредбама члана 277. став 1. и 324. став 1. Закона о облигационим односима.

Са свега изложеног, Апелациони суд је одлучио као у ставу првом и другом изреке на основу члана 390 ЗПП-а, у ставу трећем изреке на основу члана 394 тачка 4 ЗПП-а, а у ставу четвртом на основу члана 401 тачка 3 ЗПП-а.

Применом члана 165 став 1 у вези члана 153 и 154 ЗПП-а, одлучено је као у ставу петом изреке, с обзиром на то да тужилја није успела у другостепеном поступку, а да састав одговора на жалбу није потребан трошак ради вођења парнице.

**Председник већа-судија
Јелена Стевановић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић